

ԲԱՔԳԵՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿՅՈՒԼԵՍԵՐՅԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Գ. ԿԻՐԱԿԻ. ԱՆԱՌԱԿԻՆ

Երիտասարդությունը մարդկության կենսագործող ույժն է: Աշխարհի տիրելու, աշխարհը վայելելու իրավունքը երիտասարդինն է: Իբրև կյանքի աղբյուր, իբրև եռանդուն արյուն, իբրև գեղեցկություն, իբրև ներկա և ապագա, անոր կենցաղը, միտումները, աշխուժությունը, առողջությունը, հիվանդությունը, ներկայությունը, բացակայությունը, ամեն մեկ շարժումը, խոսքը, դրածը ու վերցուցածը արժեք մը ունին, կշիռ մը կներկայացնեն անոր, այդ երիտասարդին, անհատականության մեջ, ընտանիքին մեջ, ընկերության մեջ, մարդկության մեջ:

Անատակ որդիույն առակը սուրբ Ավետարանի հավիտենական դասերն են: Ավետարանական աղամանդ մըն է այդ առակը, որ կպահե իր հարազատ, իր անվթար ցուքերը, թե՛ հին դարերու համար և թե՛ նոր ժամանակներու համար: Երիտասարդ կյանքի փորձանքներուն ու փորձերուն հուզիչ մեկ դրվագը, որ սակայն խորունկ է, բազմակողմանի, ցնցող, զգաստացնող, հուսալից, շենշող, մարդկային և միանգամայն աստվածային դրվագ մը:

Սիրելի հայրդի, Հայաստանյայց եկեղեցին, այս կիրակի Ավետարանի այդ առակովոր դրվագին վրա կսկեն ու կքնեն մեր ուշադրությունը:

Ի՞նչ է պատահեր, եղածը ի՞նչ է:—Երիտասարդության հատուկ բան մը: Ի՞նչ կա ասոր մեջ: Ամեն երիտասարդ կիյնա կեղնե. և ասիկա շատ սովորական երևույթ մըն է կյանքի մեջ: Այսպես եկեր է, և այսպես կերթա:

Այո՛, բարեկամս. ճիշտ այս իյնալու և ելնելու սովորական երևույթին մեջն է Ավետարանի դասը:

Երիտասարդները կիյնան. քննե թե ինչո՞ւ կիյնան, ի՞նչպես կիյնան:

Երիտասարդները ինկան, քննե թե ի՞նչ կորսնցուցին այդ անկման մեջ:

Երիտասարդ մը կարող եղավ ելնելու իր անկումներու մեջեն. ելավ, կանգնեցավ, քննե թե ինչե՛ր տեսավ, ինչե՛ր գտավ ինկած կյանքի թաթափումներուն մեջ:

Անկումը գիտակցական է: Փորձանքը կամ փորձությունը, որ հաճախ իբրև մեղմացուցիչ փաստ կգործածվի անկումը արդարացնելու համար, զերծ չէ՛ կեղծիքն: Վասն զի ո՛չ միայն փորձվողը բաներ մը կզգա, կգուշակե, պայծառ կամ աղոտ վիճակի մը մեջ, այլ նաև փորձվածներու և մա՛նավանդ փորձառուներու ազդարարությունը, հոգածությունը, սերը, խանդաղատանքը, նույնիսկ խստությունը, արդեն գիտակից ըրած են դեպի անկում գացող երիտասարդը՝ ատոր վտանգներն ու վնասները, ատոր ահավորությունը զգացնելով իրեն:

Եվ Ավետարանի անառակին վրա անկման միջոց այս նկարագիրն է, որ շեշտված է:

Կրնանք շատ բնական կերպով երևակայել, թե անառակին հայրն ու մայրը՝ շատ խրատներ ու խորհուրդներ շռալեցին իրենց հոգեհատորը զգուշացնելու համար կարգ մը ստույգ վտանգներն և հավանական փորձանքներն: Մերթ սիրով, ծնողական անհուն սիրով աղաչեցին, լացին, ողբացին որ երիտասարդը չհեռանա հայրենի տունեն. մերթ սաստեցին, սպառնացին:

Բայց երիտասարդը չուզեց կարևորություն ընծայել անոնց: Արդյուն կետար գեղար, ինքն էր խելացին, ինքն էր արդիականը, նորգլուխը, հայրիկը, մայրիկը հինգլուխներ էին, բան չէին գիտեր, նոր աշխարհի, նոր բարքերու պետքերն ու պահանջները չէին կրնար տեսնել ու գնահատել: Փորձության հմայքը այնքան գորավոր է որ երիտասարդը միայն մեկ բան գիտե. այսինքն՝ գոհացում տալ իր խելքին, որ ամենևին տարբերություն չունի իր ԿԻՐՔԵՆ: Ունակոյիս կրնն ծնողական սերը, կարհամարհե փորձառությունը, և դուրս կենտլի հայրենի տունեն, «դուրսի աշխարհը», կերթա կենտլի ուղղակի փորձանքին մեջ, «կիցնա»...:

Եվ Ավետարանին անառակն ինկա՛վ: Եվ ամեն օր կիցնան երիտասարդներ այսպես կամ այնպես, կիցնան մարդիկ այսպես կամ այնպես: Ինչո՛ւ.—որովհետև փորձանքը հմայիչ է, հրապույրներ ունի, և փորձվողներ չեն տեսներ վտանգը, անկման առաջին քայլը: Փորձանք և մեղք շատ տարբերություն չունին իրարմե: Մարդիկ կփորձվին, մարդիկ կմեղանան, որովհետև փորձանքը հրապույրներով ծածկված է. որովհետև մեղքերը անուշ են: Եվ Աստվածաշունչի հեղինակներեն սկսելով, փորձառու անձինք՝ մեղքը նմանցուցած են ԱՆՈՒԾ ՊՏՈՒՂԻ:

Մարդիկ վտանգավոր ձեռնարկներ կրնեն մերթ առանց կանխատեսության, և շատ անգամ գիտակցաբար: Եվ երբ կձախողին, տրտմությունը կկոխե անոնց վրա. կափստան, կավաղեն. բայց ի՛նչ օգուտ: Իսկ գիտակցաբար վտանգողներ (այս երկրի ոճով՝ ռիսք ընողներ), եթե ձախողին, «է՛հ, արդեն աչք առած էինք», կըսեն, Էրած սիրտը մխիթարելու համար. վասն զի մարդ պարտավոր է ողջմտորեն՝ չդիմել վտանգի, կամ Ավետարանի լեզվով՝ պարտավոր է «մի՛ կալ հակառակ չարին»: Իսկ՝ եթե ձախողին, այսինքն՝ եթե հավանական նկատված վրտանգը չպատահի, ասիկա կհամարեն քաջություն, գործգիտություն, ճարպիկություն, ձեռներեցություն, եթե նույնիսկ այսպիսի ոչ-ձախողության պարագային մարդիկ վրա տված ըլլան՝ իրենց ամենեն ազնվական և

ամենեն թանկագին հատկություններն մի քանին, կամ իրենց ամբողջ նկարագիրը: Եվ այսպիսի շահ մը, հաջողություն մը դատապարտված է Ավետարանով. «Ջի՛նչ օգտիցի մարդ, եթե զաշխարհ ամենայն շահեցի և զանձն իր (իր հոգին, իր նկարագիրը) տուծեցէ»:

Բայց գործի ու փորձի աշխարհին մեջ իրողությունը սա՛ է, վտանգը, փորձանքը հաճելի չէ իր ունե ձևով ու երևույթով: Մնան կացող վաճառականներ կամ գործի մարդիկ կոխելին: Փորձանքը բացած է անոնց աչքերը, անոնք կտեսնեն այն բաները, զորս չէին տեսած հառաջագույն, և կամ տեսած էին և արհամարհած գիտակցաբար: Եվ հիմա տրտում տխուր կնստին, մոմտուք, ապաշավ, ա՛խ վա՛խ: Զգաստացած են, կամ թե զգաստացա՞ծ են:

Անառակ կենցաղի փորձանքները գինով-ցընող են: Մարդիկ, մանավանդ երիտասարդ մարդիկ, որոնց արյունը եռուզեռի մեջ է, որոնց ջիղերը թարմ են և դյուրաբար, կիցնան փորձանքներու մեջ, կիցնան հաճախ կամակորոշմամբ, արհամարհելով, ո՛չ թե բարոյական խորհուրդներ ու խրատներ, ո՛չ թե բժշկական ազդարարություններ, այլ փորձանավորներուն վիճակները, և ահա՛ թույնը կապականե անոնց երջանկության աղբյուրը, մաքուր արյունը, ցեղեցիկ նկարագիրը: Եվ հիմա անոնք ալ տրտում տխուր են. բան մը կմաշեցեն գիրենք. ա՛խ, վա՛խ, ապաշավ: Զգաստացած են, արդյոք զգաստացա՞ծ են:

Հավիտենական կրկնությունները կյանքի երևույթներուն: Ավետարանի դասերուն նպատակն է բուժել այս խորունկ ախտը. վերցնել անկման պատճառները որպեսզի մարդիկ ժամանակ չվատնեն կյանքի տխելոծ, տկար, մեղավոր կողմերուն մեջ թաթափելով: Կյանքին անտխելոծ, գորավոր, անմեղ կողմերուն հաճույքները, վա՛յելքները, երջանկությունները մարդ կզգա թե վախճան չունին:

Թող տվեք որ կյանքը՝ իր ֆիզիկական պահանջներն ու պայմանները լրացնե բնական և օրինավոր (նորմը) ընթացքով: Աշխատեցե՛ք վերցնել չափազանցությունները, գեղծումները, տգիտությունները կենցաղի, վարքաբարքի մեջեն: Մի՛ անարգեք հայրենի տան կարգուկանոնը, մի՛ արհամարհեք փորձառության դասերը, և պիտի տեսնեք, թե ո՛րչափ դյուրին է և հաճելի այս կյանքը Ավետարանի լույսերուն և բույրերուն մեջ:

Սիրելի հաշորդի, մարդկային մարմինը հրաշալի մեքենա մըն է, ամենեն գորավոր և ամենեն արդյունավոր մեքենա մը: Մարդիկ չեն գիտեր անոր հարգն ու արժեքը: Իրենց ամենօրյա կյանքն է, կարծես, աշխատիլ թե ո՛րչափ շուտ կրնան ավելել, խան-

գարել այդ մեքենան, գիտությամբ և անգիտությամբ նետելով իրենքզիրենք վտանգներու և փորձությանց մեջ:

Եվ կյանքը, որ այդ հրաշալի մեքենային անվթար գործունեության շնորհիվ պիտի ըլլա երջանիկ, կրնա մեկ ակնթարթի մեջ վտանգվիլ, ապականիլ, ոչնչանալ:

Ո՞րը կուգես, սիրելի բարեկամս, ո՞րը: Երջանիկ կյանքը, թե վտանգված, սպականված կյանքը:

Ավետարանին անառակը ինկավ, արհամարհելով փորձառությունը և գոհացում տալու համար իր կիրքերուն. վասն զի իր հարստությունը փնացուց անառակությամբ ապրելով:

Ավետարանին անառակը իր անկյալ կյանքին մեջ կորսնցուց իր հարստությունը միայն: Չկորսնցուց աշխատության ոգին և իր նկարագիրը. նույնիսկ զիջավ խոզարածության, որ ամենեն զգվելի զբաղում մըն էր հրեից ազգին:

Ավետարանին անառակը ինկավ, և տեսավ ինկած կյանքին բոլոր աղետալի կողմերը, կարող եղավ կանգնիլ, չհամառեցավ իր մոլորումներուն և թափառումներուն մեջ, և վերադարձավ հայրենի տունը, ուր ամեն ապահովություն կար իրեն համար. գոնե երջանիկ ծառաներու ապահովություն մը: Բայց ավելին, անակնունելին գտավ հայրենի տան ապահովության մեջ:

Կտեսնե՞ս, թե ո՞րչափ իրական է Ավետարանին կյանքը, և ո՞րչափ պարզ են Ավետարանին դասերը,

...Իսկ եթե ինկած ես, պարտավոր ես ելնել, վերականգնիլ, հայացի արիությամբ վերադառնալու համար քու հայրենի ավանդություններուն:

Հայը վայելած է աստվածային օրհնությանց առատությունը իր մաքուր կենցաղին մեջ, հայրենի տան խնկաբույր մթնոլորտին հավատարիմ մնալով, իր կյանքի բոլոր երկվոյթներուն մեջ:

Անկման փորձությունները օտարոտի են, կրնամ ըսել, մեր ազգին համար, այս անկումները, որ կշեշտվին այսօր անառակի կենցաղին վրա:

Բայց անկման մեջ հայուն վերականգնումն ալ հիանալի եղած է:

Ազգիդ պատմությունը՝ անկման և վերականգնման պատմություն մըն է՝ ազգային-քաղաքական տեսակետով: Եվ հայոց և յուրաքանչյուր հայու անհատական, ընտանեկան և կրոնական կյանքին ու կենցաղին անկումներն ալ անջատ չեն մեր ազգային ճակատագրեն: Մեր ազգը միշտ գուն գործեր է կանգնիլ, վերականգնիլ, իր հայացի նկարագրով:

Մի՛ մոռնար, որ դուն մեկ անդամն ես հայ ընտանիքին: Աշխատե՛ որ չիյնաս, չվտանգվիս: Իսկ եթե ինկած ես, փորձության մեջ ես, մի՛ ամչնար, մի՛ վարանիր, հետևե Ավետարանի անառակին, լավ ըմբռնե Ավետարանին դասերը:

(«Դասեր Ավետարանեն», Զ, Անթիլիաս-Լիբանան, 1986, էջ 19—25):

